

Список використаних джерел

1. Степанов В.В. Правовые основы и доказательственное значение освидетельствования в уголовном судопроизводстве / В.В. Степанов // Адвокатская практика, 2003. №3. - С. 23 – 28;
2. Расследование похищения человека : [метод. пособие] / А. И. Дворкин, Ю. М. Самойлов, В. Н. Исаенко, А. Ш. Ризаев / науч. ред. А. И. Дворкин. – М. : Приоритет, 2000. – 112 с;
3. Кримінальний процесуальний кодекс України прийнятий Верховною Радою України від 13.04. 2012 №4651-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>;
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19>;
5. Єдиний державний реєстр судових рішень України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <[http // www. court. gov. ua](http://www.court.gov.ua)>.

Буряченко Олеся Анатоліївна,
здобувач ступеня вищої освіти
«магістр» Національної академії
внутрішніх справ

КОНКУРЕНТНА (АЛЬТЕРНАТИВНА) ЕКСПЕРТИЗА В УКРАЇНІ

Змагальність – один із важливих принципів форми судочинства. Вона передбачає таку побудову процесу, за якої сторона обвинувачення і сторона захисту самостійно обстоюючи свої правові позиції, права, свободи і законні інтереси має рівні права в наданні доказів, їхньому дослідженні та доведенні їхньої переконливості перед судом.

Важливим елементом забезпечення принципу змагальності у кримінальному провадженні є реалізація цієї засади у судово-експертній діяльності. На практиці розпочало застосовуватися проведення експертизи недержавних установах незалежними експертами. Такі експертизи отримали назву та статус незалежних (альтернативних) конкурентних експертиз.

Під конкурентним (альтернативними) експертизами, в рамках кримінального провадження, можна розуміти експертне дослідження, до проведення яких залучаються державні й недержавні експертні установи і приватні експерти сторонами кримінального провадження з метою отримання на поставлені питання висновків експертів, заснованих на проведених дослідженнях з використанням спеціальних знань [1].

Що стосується організації проведення таких експертиз, то вона має досвід в окремих зарубіжних країнах. Так, у США кожна сторона в суді (захист і обвинувачення) має право запросити в суд найнятого нею експерта, який виступає в кримінальному процесі як свідок цієї сторони. Сторона сплачує послуги експерта, що може поставити під сумнів його об'єктивність, достовірність отриманих результатів при проведенні експертизи. Суд вирішує справу на основі аналізу поданих сторонами конкурентних експертиз та інших доказів у справі, оцінює висновки експертів з точки зору наукової обґрунтованості, достовірності та повноти. Інститут приватної експертизи діє й у Німеччині, він успішно функціонує й конкурує з державними експертними установами. Принцип «внутрішньої змагальності» існує у Франції. У справі суд призначає одночасно двох незалежних експертів (для обох сторін). Експерти, які внесені в спеціальний державний реєстр, запрошуються органом, що веде процес, а не сторонами. Це є, на думку французьких фахівців, гарантією отримання надійного доказу – висновку експерта. Досвід функціонування експертних служб зарубіжних країн заслуговує на вивчення й запровадження його в Україні з метою забезпечення принципів правосуддя та захисту інтересів сторін [2].

Саме представлення альтернативних експертних висновків, як забезпечення принципу змагальності, здатні підвищити якість експертиз, вивести державну експертну систему із стану монополії, сприяти забезпеченню повноти дослідження доказів. Також це вплине на якість розслідування та достовірність оцінювання висновку експерта слідчим і судом.

Аналізуючи висновки різних експертів і порівнюючи їхні результати, слідчий (суд) має дійти висновку про доказове значення кожної з них, а потім вирішувати питання про винність або невинність особи. В умовах постійного розвитку науки й техніки, ускладнення методів і методик дослідження стає складним оцінювання слідчим і судом висновків експертів, що мають кардинально різні результати. Оцінити наукову обґрунтованість висновків, вірність обрання та застосування методів дослідження у такій ситуації має тільки висококваліфікований спеціаліст, що володіє спеціальними знаннями, як експерт.

На даний час в Україні механізм правового регулювання конкурентної (альтернативної) експертизи існує частково. Так, положення Законів України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України» від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства» від 4 жовтня 2019 року № 187-IX встановлюють, що судово-експертну діяльність можуть здійснювати судові експерти, які не є працівниками зазначених установ, та інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань, а підставою проведення судової експертизи є відповідне судове рішення чи рішення органу

досудового розслідування, або договір з експертом чи експертною установою – якщо експертиза проводиться на замовлення інших осіб. Також 17 жовтня 2019 року набрала чинності нова редакція статей 243 та 244 Кримінального процесуального кодексу України, за якими у сторони захисту з'явилося право самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи, у тому числі обов'язкової (частина 2 ст. 243 Кримінального процесуального кодексу України). Проте, відповідно до ч.1 ст. 7 Закону України «Про судову експертизу» здійснювати судово-експертну діяльність, пов'язану з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз можуть виключно державні спеціалізовані установи.

Отже, призначення, проведення та використання результатів конкурентної (альтернативної) експертизи має велике практичне значення в умовах сучасного змагального кримінального провадження в Україні. Вдосконалення механізму правового регулювання даного інституту повинно забезпечуватися чітко сформованими нормами, що визначають комплекс прав сторони обвинувачення, сторони захисту та потерпілого щодо залучення експерта для проведення експертизи. Інститут конкурентної (альтернативної) експертизи потребує подальшого наукового дослідження для розробки варіантів законодавчих новел, спрямованих на вдосконалення функціонування даного інституту в змагальному кримінальному провадженні України.

Список використаних джерел

1. Клименко Н. І. Питання реформування інституту судової експертизи в КПК України / Н.І. Клименко // Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики : Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 95-річчю з дня народження професора М.В. Салтевського (м. Одеса, 2 листопада 2012 року). – Одеса : Фенікс 2012. – С. 356-359.

2. Клименко Н. І. Несудова експертиза, або експертиза соціуму / Н. І. Клименко // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – 2014. – Вип. 14. – С. 424-429. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trsek_2014_14_62.

Бут Інна Володимирівна,
старший судовий експерт відділу
будівельних, земельних досліджень
та оціночної діяльності Харківського
науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС
України